

Szerdán délben a muzeum oszlopcsarnokából temetik Szalay Józsefet, a szegedi kultura nagy halottját

(A Délmagyarország munkatársától.) Szeged szomorú veszteséglistája ismét megrövedkedett. Most, alig két héttel Juhász Gyula halála után, a halál Szalay Józsefért jelentkezett, a „literátus főkapitány”-ért, akinél rajongóbb szerelmese a betűnek, a művészeteknek alig akadt.

A soha vissza nem térő régi, hites világ egyik utolsó képviselője volt, akinek az élete a tiszta harmoniában egyesítette a hivatali méltóságot viselő és teljesen betöltő magyar urat a bohémlelkű művésszel. Akinél lelkesebb megértője, megérzője és ajnázója nem igen akadt a komoly irodalmi és művészi ambícióknak.

Szeged és a magyar vidék irodalmi vezérkarának elhivatott elnöke volt, aki tudatosan, mégis szerényen viselte ezt a tisztséget, amely rája szabódott, az ő számára teremtdőtt és amely úgy hozzanót, hogy talán vele együtt sülyed most el a szegedi temetőben. Szalay József a maga ügyének érzett minden kultatúgyát és önként vállalta az ilyen ügyek képviselését. Fărădhatatlan harcosa volt a magyar kultúrának, akár a literatura, akár a képzőművészet színeiben jelentkezett az. Teljes hittel, egész lélekkel tudott lelkesedni érte és Szeged felbecsülhetetlenül sokat köszönhet ennek az önzetlen lelkesedésnek. Szalay József agilitása, fărădhatatlansága, törődése nélkül talán a Dugonics-Társaság sem lenne ma több, mint akármelyik vidéki város irodalmi alakulata, kulturális egyesülete. De Szalay József munkája, hite, akarata az elsők mellé emelte, komoly rangot adott neki, tekintélyt szerzett számára. Az a kétszázkilencvenkilenc felolvasó ülés, amelyre büszkén gondolhat vissza a társaság, Szeged rangját emelte. És Szeged ünnepe lett volna jövő vasárnap a háromszázadik ülés, nem is Szegedé, hanem a magyar vidék kulturájáé és ezen az ünnepi ülésen a magyar kultura hajtott volna zászlót az elnök előtt, aki husz éve viseli a társaság elnöki tisztségét. Így azonban — ha megtartják — szomorú gyászünnepe lesz a szegedi kultúrának a háromszázadik felolvasó ülés, amelynek megajátóját már nem mondhatja el a literátus főkapitány...

A városbáza tornyán, az egyetem, a kulturpalota és a színház ormán sötét zászlókat lobogtat ugyanaz az áprilisi szél, amely Juhász Gyula fekete koporsója fölött fűtyülte a maga gyászindulóját. Szinte csuda, hogy még nem lépte foszlányokká ezeket a fekete zászlókat, hiszen olyan nagyon sokszor kellett árbócra vonni őket az utóbbi esztendőben...

A szegedi kultura hősi temetője egyre bővül. Némán, szomorúan és vigasztalanul sorakoznak föl a sírok Szeged öskertjében. Klebelsberg Kuno, Somogyi Szilveszter, Várhelyi József, Nyilassy Sándor, Móra Ferenc, Juhász Gyula, Szalay József... Szörnyű aratása volt a halálnak ezekben az esztendőben...

Az utolsó napok

Szalay József betegségének a híre alig néhány órával a katasztrófa előtt futott szét a városban és keltett mindenütt általános részvétet. Szombaton értesült róla a szegedi közönség, hogy Szalayt súlyos betegség támadta meg. Néhány nappal előbb meghült, ágyának esett, láza magasra szökött és péntekre virradó éjszaka agyvérzést kapott. Már félig eszméletlenül szállították be a belgyógyászati klinikára, ahol az egyetem két kiváló tanára, Rusznák és Engel professzorok vették fel a reménytelen küzdelmet az életéért. De már nem volt segítség. A beteg elvesztette eszméletét, állapota mereről-merere súlyosbodott és a tudomány tehetetlenül rakta le fegyvereit a feltartóztathatatlanul közeledő halál előtt.

— Legfeljebb két napja van még — volt a klinika szomorú válasza szombat éjszaka, amikor érdeklődünk a nagybeteg hogyléte iránt.

— De a katasztrófa minden percben bekövetkezhetik...

A beteg közben nyugtalanul vivta szörnyű csatáját a halállal. Ugy harcolt, mint kinek még sok elintézni valója van, mint akire még sok munka vár. Mondták, hogy agóniájában állandóan beszélt. Mintha vitázott, pörölt volna a könyörtelen ellenféllel. Mintha haladékot kért volna, mert jövő vasárnap még elnökölennie kellene a Társaság legünnepibb felolvasóülésén...

A rettenetes harc reggelig tartott. Kilenc óra után elcsöndesedett a beteg. Megnyugodott. Keze erőtlennül hullt a takaróra. Arca kisimult. Szeme lecsukódott.

És kilenc óra huszonöt perccel megállt a szívverése.

Békéscsabától Szegedig

Szalay József Békéscsabán született 1870 február 17-én. Apja a megye egyik legtekintélyesebb földbirtokosa volt, aki nagy gondnal neveltette fel gyermekeit. Józsefet a megyének szánta. A köznevelési pályára szinte korlátlan lehetőségeket kínált még abban az időben a megyei földesurak gyermekei számára. A csabai gimnázium elvégzése után a jogra iratkozott be a pesti egyetemre és 1893-ban letette az államtudományi doktorátust. Egy évvel előbb, 1892-ben harmadik aljegyzővé választották meg a megyénél, ahol szabályos útemben indult el hivatali karrierje. Két év múlva, huszonnégy éves korában már az orosházi járás szolgabírója lett. Ebből az állásából hívták meg 1902-ben Hódmezővásárhelyre, a városi rendőrség élére, főkapitánynak.

Az alig harminckét éves főkapitány márólholnapra vezető helyet kapott a nagy alföldi város életében. Itt ragadt rá diszes titulusa, a literátus főkapitány, amelyre talán minden címe között a legbüszkébb volt. Tudták róla, hogy rajongó szerelmese az irodalomnak, hogy lázas buzgalommal gyarapította könyvtárát, amely már akkor is, közel negyven esztendővel ezelőtt, igen számottevő magánkönyvtár volt ezen a vidéken, ahol ma sem igen gyűlenek könyvet az emberek.

Rendőr volt, de a szó legnemesebb értelmében. És talán ezt a komoly állását is arra használta fel, hogy közelebb kerüljön a magyar szellemi renddel, a művészek, az írók, a tudósok világával. Érdeklődött minden iránt, ami ehhez a világhoz tartozott. Ervik megalapítója volt a vásárhelyi muzeumnak. Népművészeti ritkaságokat gyűjtött és gazdagította vele Vásárhely gyűjteményét. Gyakran járt Szegedre és itt egy életre szóló barátságot kötött a szegedi gárda tagjaival, Tömörkényvel, Mórával, Juhász Gyulával, Nyilassy Sándorral, meg a többiekkel, akik közül alig-alig maradt mutatónba néhány.

Vágvakozott Szegedre, a nagyobb városba és így örömmel fogadta 1908-ban a meghívást a szegedi rendőrséghez. A Vásárhelyen viselt főkapitányi állását feleselerte Szeged főkapitányhivetési állásával. Mint Somogyi Szilveszter főkapitányhivetése a rendőrbírói tisztséget töltötte be Szeged város rendőrségénél 1915. februárjáig, amikor a polgármesterré választott Somogyi Szilveszter helyére főkapitánnyá nevezte ki a főispán.

20 év az elnöki székből

A háboru megbénította Szegeden is a kulturéletet. A Dugonics-Társaság, amely egy-

Belvárosi Mozi	Kedden utoljára
Tarzan fogsága	
Tarzan legújabb filmje. Fősz. Jonny Weismüller és M. O. Sullivan 5. 7. o.	
Széchenyi Mozi	Kedden utoljára
ROSE MARIE	
Romantikus nagy operett 11 fevonásban	
A főszerepekben: Jeanette Mac Donald és Nelson Eddy 5. 7. o.	

A jó fogpép!

Alaposan tisztít
Megóvja a fog
románcát

ODOL

kori elnökének, Lázár György polgármesternek évekig tartó betegsége következtében éppen csak vegetált, nem igen fejtett ki nagyobb munkát. Csak akkor kelt új életre, amikor husz évvel ezelőtt Szalay József főkapitányt emelte az elnöki tisztségbe.

A literátus főkapitány nagyszerű elnöknek bizonyult. Nagy tervei voltak és ezek között első helyen a felolvasó ülések állandó közönségének megteremtése állott. Ha ma van némi érdeklődés Szegeden irodalom és írók iránt, azt jórésben Szalay József elnök működésének köszönheti ez a város. Tudatosan, tervszerűen nevelt és állandósított közönséget az irodalmi felolvasások számára. Gondoskodott arról, hogy a felolvasó üléseken a szegedi közönség közvetlenül megismerhesse mindazokat, akik rangot viselnek a szellemi életben és azokat is, akik körül már felviharzott a harc és akik ígéretet jelentenek a jövőre nézve.

Ezen a kulturszigeten nem volt politika. Ide nem jutottak el soha a politizáló hullámvérések. Szalay főkapitány ur szigoru rendőrkordont vont a felolvasó emelvény köré. Csak azok juthattak keresztül ezen a kordonon, akik kívül hagytak minden politikai, társadalmi, teletkezeti elfoglaltságot.

Ha az érdemeket lemériük, ezt a nagy érdemet is mérlegre kell tennünk. Mert érdem volt azokban az esztendőben, amelyek a háboru után annyira szétforgácsolták a magyar világot. Szalay elnök ur erős kézzel tartott együtt mindent, ami tiszta irodalom, kultura, művészet volt.

Az utolsó évek

1918. decemberében nyugalombavonult, mint a városi rendőrség főkapitánya, de később, a rendőrség államosítása alkalmával az állami érdek ismét aktív szolgálatba állította. Főkapitánya lett az államosított rendőrség szegedi kerületének.

Első és utolsó főkapitánya, mert amikor évekkel ezelőtt nyugalombavonult végérvényesen, megszüntették a vidéki főkapitányságot.

Azóta Szalay József csak a kulturának élt. Minden idejét ennek a szent ügynek szentelte. Rendezgette, gyarapította hatalmas könyvtárát, amelynél értékesebb magánkönyvtár kevés van az országban.

Szalay József rajongásig szerette az irodalmat, de maga csak ritkán fogott tollat, csak keveset írt. Cserzy Mihállal együtt „Ugarimadás” címen írt színműve annakidején komoly feltűnést keltett. Értekezései, előadásai, tanulmányai, amelyek a különböző tanokban, folyóiratokban jelentek meg, becsültté, elismertté tették a nevét. Stílusának magyarsága tökéletes volt.

Örömmünnepe volt a magyar életnek, amikor a szegedi egyetem az irodalom érdekeiért végzett munkája elismeréseképpen a bölcsészettudományok disz doktorává avatta.

Sok tennivalója, elfoglaltsága mellett vállalkozott a mult évben szabadidő játékok adminisztrálásának irányítására. Szívesen vállalkozott rá, most is kulturáról és — Szegedről volt szó. De az idén már elhárította magától ezt a megbízást. Orvosai tiltották el tőle, féltették egészségét.

Az események az orvosi aggodalmat igazolták. Egészsége csak látszólagos volt. A betegség ott bujkált szervezetében és csak alkalomra várt, hogy elvégezze romboló munkáját.

Szalay József halála súlyos vesztesége Szegednek, Szeged kulturájának, de az egész magyar életnek is. Hiszen olyan kevés azoknak

a száma, akik a kultura hívőinek áldozatos táborához tartoznak.

A temetés

Szerdán délelőtt fél tizenkét órakor temetik dr. Szalay Józsefet a Kulturpalota oszlopcsarnokából. A temetés időpontját azért tüzték ki ilyen későre, mert a családnak Ausztriában és megszállt területen is élnek olyan rokonai, akik közölték, hogy részt kívánnak venni az elhunyt végelszívásán. A koporsót kedden rávatalozzák föl a múzeum kupolacsarnokában, ahonnan a temetés időpontjában fogják kivinni az oszlopcsarnokba. A halottat elbucszatja a belügyminiszter kiküldötte, akinek nevét később közlik, a város nevében dr. Tóth Béla polgármesterhelyettes, a Dugonics Társaság és a társadalmi egyesületek nevében dr. Tonelli Sándor, az egyetem nevében pedig a karközi ülés hétfőn hozott határozata értelmében dr. Várkonyi Hildebrand egyetemi tanár tart beszédet.

A polgármester a város nevében hatalmas koszorút küldött Szalay József koporsójára. A város színeiből összeállított selyemszalag fölírása:

„Kitűnő polgárának — Szeged sz. kir. város közönsége.”

A részvétel

A mély gyászborult családot az ország minden részéből elárasztják a részvétlevellel. Dr. Pálffy József polgármester a következő levelet intézte az özvegyhez:

„Méltóságos Asszonyom! Fájdalmas megilletődéssel értesültem kedves férjének, a város kitűnő polgárának, régi jó barátomnak váratlan elhunytáról. Halála nemcsak szeretett családjára nézve jelent fájdalmas és pótolhatatlan veszteséget, hanem gyászborította ezt a várost is, amelynek az Elköltözött egyik legértékesebb polgára volt. Bensőséges kegyelettel tartjuk meg emlékezetünkben őt és el nem múló megbecsüléssel idézzük magunk elé azt a kultura iránt érzett olthatatlan szeretetet, amely a polgári kötelességet messze meghaladva mindenkor oly szívesen állította a közszolgálatába értékes polgárunk, kitűnő munkatár-

sunk magasfoku műveltségét, ritka tudását. Tapasztalatait, hozzáértését igen sokszor vette a város hatósága igénybe és csak hálával és elismeréssel gondolhatunk vissza az elköltözöttre, aki egy a th. bizottságban, mint azonkívül, mindenkor izzó városszeretetről tett tanúságot. Mély-séges gyászában fogadja Méltóságos Asszony úgy a magam, mint a város hatósága nevében kifejezett őszinte részvétem nyilvánítását. Dr. Pálffy József polgármester.”

A Budapesti Nemzetközi Vásár látogatói az idén is beszélhetnek rádióhoz tartozóikhoz

A Budapesti Nemzetközi Vásárok egyik legnépszerűbb attrakciója a rádióüzenet-közvetítés. A közönség, amely mindig csak hallgatója a rádióknak, a vásáron előadóvá avasza: bárki odaállhat a vásár Studiójában felállított mikrofon elé és saját szavaival mondhat üzenetet, vagy küldhet üzleti természetű utasítást hozzátartozóinak, alkalmazottainak. Az elmúlt évek tapasztalataiból jól tudja mindenki, hogy a rádióban megszólaló ismerős hang páratlan élményt jelent annak, akinek szól és különleges mulattató szórakozást mindenki részére, hiszen a sorra elhangzó üzenetekből és a folyton változó hangokból a rádióműsornak olyan csokra kerekedik ki, hogy még hetek, hónapok múlva is örömmel emlegetik.

Az idei Nemzetközi Vásáron a közönség a következő időpontokban állhat a vásár területén mikrofon elé:

Április 30-án, pénteken a vásár megnyitójának napján 15.30—16 óráig.

Május 1-én, szombaton 15—16.10 óráig.

Május 2-án, vasárnap, 6-án, áldozócsütörtökön és 9-én vasárnap 9.10—9.55-ig, 12.30—13.55-ig és 15.30—16.55 óráig.

A vásár többi napján, május 3-án, 4-én, 5-én, 7-én, 8-án és 10-én 11.15—11.55-ig, 13.15—14.30-ig és 15.30—16.40-ig.

A kialakult gyakorlat szerint, azok, akik a vásár mikrofonja elé akarnak állni, még oda-haza megbeszélnek hozzátartozóikkal, hogy melyik időpontban „lessék” a rádióban az ismerős hangot. Természetesen, aki ilyen előre meghatározott időpontban akar a mikrofon elé kerülni, annak idejekorán legalább fél nappal előbb kell ezt a szándékát a vásár Studiójában bejelentenie. A rádióüzenet díja husz szög 150 P, husztól negyven szög P 2.50.

A területében hatalmasan megnövekedett és szenzációs látványosságban tetemesen bővült vásár — egyébként — már teljesen felépült és zöldlombos, tarkavirágos tavaszi környezetben büszkén várja pénteki ünnepélyes megnyitását.

Kerékpárosok!

Elsőrendű kerékpárokat engedményes árban részletre adom. Gumikal és alkatrészeket most filléres áron kaphat Szántó Sándornál, Szeged, Kiss D. utca 11. u. 2.

A szegedi MANSz Tormay Cecil emlékünnepele

Shvoy Kálmánné és Imecs Györgyné beszéde Tormay Cecilről

(A Délmagyarország munkatársától.) Hétfőn délután teljesen megtelt a leánygimnázium tornaterme, ahol a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének szegedi csoportja Tormay Cecile emlékünnepelet tartott. Az ünnepségen megjelent Glattfelder Gyula megyéspüspök Sopsich János prépost kíséretében, dr. Buócz Béla főkapitányhelyettes és felesége, dr. Pálffy Józsefné, dr. Szepessy Aladár pénzügyigazgató és felesége, dr. Paraszkay Gyuláné, dr. Tóth Béláné, dr. Veres Elemérné és még sokan mások.

A Híszkegy elénekése után vitéz dr. Shvoy Kálmánné, a MANSz elnöke mondott bevezető beszédet.

— Tormay Cecile egyénisége — mondotta — olyan rendkívüli, hogy semmiféle dicsőítő szavunk nem elegendő annak felmérésére. Keressük és kutatjuk a multnak azokat a szép és nagy mozzanatait, melyekből erőt meríthetünk további áldozatos munkánkhoz. Honnan meríthetjük ezt az erőt, ha nem Tormay Cecile nagy példaadásából.

Ezután vitéz dr. Imecs Györgyné, a MANSz díszelnöke tartott emlékbeszédet Tormay Ceciléről

— Tormay Cecile életében a mi életünk is, minden magyar asszony élete, akik „egymás kezét fogva a Krisztus jelölte úton járunk!” Ezt mondta Tormay, Hazánk legszomorubb idejében, 1919-ben. Ekkor alapította meg a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségét, a nagy asszonyi erő és összefogás táborát, amelynek zászlójára ezt írta: „A föld, amelyen állunk, az ég, amely ránk borul: a haza és a hit! Ez kössön össze minket testvéreink!” A háború, a forradalom így változtatja át a nádudvardi báz fiatal, álmodozó, önmagának élő, befelé néző lelket, életbe kilépő, aktív vezérré! Ezt a szervező vezetést ismertem meg Szeged Tormayban akkor, midőn először jött ide, hogy itt megalapítsa a MANSz-t. Máskor is, többször örömmel jött hozzánk. Szegedre. Az élő szó hangja, ereje összefogta mindazokat, akik eddig csak művein keresztül éreztük magunkat közelállóknak hozzá!

— Tormay rajongója minden szépnek. Ennek az aranykévének első sugarát — folytatta beszédjét dr. Imecs Györgyné — a „Régi ház” vetítette felém. A hatást ma is oly élénken érzem, mint akkor, amidőn fájó sóhajjal csuktam a lap utolsó szava után a fedelet. Lágy, enyhe, őszi nap jelképe nekem ezt az írását.

— Szeged engem is közel hozott hozzá. Tavaly levelet kaptam tőle és alighogy ez a levelet összehajtogattam, alighogy félretettem... ma már ereklye lett belőle. Írás, simogatás, meleg, abból az asszonylélekből, aki egy női Kazinczy elvonultságában is olyan intenzíven közöttünk élt, velünk sírt, örült, fáradozott, lelkendezett, velünk hívta: „keresztény magyar asszonyok seregével.”

A nagy hatást keltő emlékbeszéd után Antalffy Lászlóné Tormay Cecile műveiből olvasott fel részleteket, majd Szász Gyuláné alelnökönő mély átérzéssel olvasott fel több Tormay Ceciléről szóló költeményt. Végül Schill Fülöpné a MANSz ügyvezető elnöke mondott záróbeszédet.

— Egyéniségének és szellemének nagyságát — mondta többek között — csak 1923-ban, a szegedi MANSz megalakulásakor értettem meg igazán, ekkor a közvetlen megismerés rádöbbentett annak a megértésére, hogy írói és költői diadalaink oly boldogító szolgálata helyett miért kellett a családfeliség mérhetetlen szenvedéseit vállalnia.

Schill Fülöpné ezután elszavolta Tormay Ceciléhez írott szárnyaló költeményét, amelyet meleg ünnepeléssel fogadtak. Az emlékünnepelet a Himnusz elénekése fejezte be.

1000

pengő jutalom

Délmagyarország előfizetőinek!

Ohvellenül vegyen részt a Délmagyarország propaganda-akciójában, hogy az 1000 pengőből részesedjen.

Egyezer pengő jutalmat osztunk ki a Délmagyarország május 1-én kezdődő propaganda akciója keretében a régi előfizetők között. Első díj készpénzben 100 pengő, 2. díj ajándéktárgy 100 pengő értékben, 3. díj készpénzben 50 pengő, 4. díj ajándéktárgy 50 pengő értékben, 5. díj készpénzben 30 pengő, 6. díj ajándéktárgy 30 pengő értékben, 7. díj készpénzben 20 pengő, 8. díj ajándéktárgy 20 pengő értékben, 9—18-ik díj előfizetési nyugta 20 pengő értékben, 19—28-ik díj 10 készpénzdíj a 10 pengő, 29—38-ik díj 10 ajándéktárgy a 10 pengő értékben, 39—50-ik díj 20 előfizetési nyugta a 10 pengő értékben, összesen 1000 pengő.

Minden előfizetőnk részt vesz ebben az akcióban, aki a Délmagyarországnak május hónap folyamán legalább egy új féléves előfizetést szerez. Mindenki annyi eséllyel vesz részt az akcióban, ahány új előfizetést szerez. A jutalmak három csoportban kerülnek kiosztásra. Az első június végével, ha 50 előfizető vesz részt az akcióban. A második augusztus végével, ha további 50 és a harmadik csoport október végével, ha ismét további 50 résztvevője lesz az akciónak.

Egy-egy előfizető mindhárom csoportban pályázhat jutalomra. A pályázóra mindössze az a kötelesség hárul, hogy a megszerzett előfizető nevét és címét bejelenti a kiadóhivatalnak.

Ohvellenül vegyen részt a Délmagyarország propagandaakciójában, hogy az 1000 pengőből részesedjen.

Az Angol-Magyar Bank Rt. Igazgatósága, valamint az intézet szegedi fiókjának vezetősége mély fájdalommal jelenti, hogy

dr. Szalay József
ur

ny. kerületi főkapitány, a II. oszt. érdemkereszt tulajdonosa, az intézet szegedi fiókjának választmányi tagja

elhunyt.

A megboldogult szegedi fiókjintézetünk választmányának megalakulása óta tagja volt, ki ismereteinek és tapasztalatainak gazdag tárházából merített bölcs tanácsaival sok ízben nyújtott munkánkban támogatást.

Emlékét hálás kegyelettel őrizzük meg.